

מראי מקומות - סוכה

ד:

שמסכך על הסוכה, ולמשל אם הפכה על צידה ועכשיו מסכך ב' טפחים מהסוכה, אינו אלא ב' טפחים של סכך פסול, וכן נקט המאירי. אבל הפנים מאירות (א, ס"א, ד"ה ראיתי) כ' לחדש, דנטר שיש בו ד', אפי' אם הפכו על צידו, הוי סכך פסול ופוסל את כל הסוכה, ואי"צ שיצטרף לעוד סכך פסול כדי שיהי' מסכך ד' טפחים מהסוכה. וראייתו היא ממה שהביאה הגמ' להוכיח מנטר שהי' רחב ד', אע"פ שלא הכניס בתוך הסוכה אלא ג', דהו"ל כאילו הפכה על צידה ופסול. ואם צריך שיצטרף לעוד סכך פסול, א"כ למה באמת פסול שם, הא אין שם אלא ג' טפחים של סכך פסול בסוכה, ואנן בעינן ד' בשביל לפסול, אע"כ דזה נחשב לד' [וצ"ע הסבר הדבר, הרי הסברא לכאור' היא כהמאירי, דסוכ"ס אינו מסכך אלא פחות מד' טפחים של הסוכה. וע' מג"א (תרל"ב, א) בסוף דבריו, דמשמע קצת דס"ל כהפ"מ].

ה. הפכן על צידיהן מהו

פרש"י, דמייירי שהי' פחות מג' על חודו, וע' במש"כ המהרש"א בזה. וע"ע בשפת אמת, שהעיר דהגמ' הביאה ברייתא לסייע לזה, וקתני דמייירי דהי' חודו ג' טפחים, והק' דלמה צריך לזה, הרי לכאור' אפי' אם פחות מג' טפחים פוסל, כמו שפודין של מתכת. ורצה לתרץ דמה דאמר' דהוי כשפודין של מתכת, אי"ז כשפודין של מתכת ממש, דהא מצינו לקמן דשייך ביטול תקרה, וא"כ י"ל דרק היכא שהם רחבים ג' טפחים, דדומין קצת לתקרה, בזה אמרי' שיש בהם גזרת תקרה [אולם לכאור' אי"ז מתאים עם מה שפרש"י, וצ"ע].

ו. הב"ע כגון דאנחא אפומא דמטללתא

כ' המהרש"א, דהגמ' איירי בסוכה קטנה, דאי הי' סוכה גדולה, והי' נשאר שיעור סוכה אצל הדופן האמצעי, אז הי' הסוכה כשרה אפי' אם סכך זה פסול. אבל כ' דמרש"י לכאור' מבואר דלא כן, דכ' דמייירי דהסכך פסול הוא דוקא אצל הפתח, דאם הי' שם דופן, הי' כשר מכח דופן עקומה, ולפי המהרש"א לא מהני כאן דופן עקומה, דהא עדיין אין כאן שיעור סכך כשר בסוכה, אע"כ דמייירי אף בסוכה גדולה. אבל ע' במג"א (תרל"ב, א) דביאר כוונת רש"י באור"א, דאילו הוה שם דופן היינו אמרי' דופן עקומה, ואותו טפח הבולט לחוץ אינו נחשב בכלל הסוכה, והוה לי' כאילו אין בנטר זה ד' בכלל, וא"כ הו"ל כולו סכך כשר (וכביאורו ברש"י כ' גם הבית מאיר בחי' כאן, אבל כ' דתיבת "עקומה" ברש"י ט"ס). וע' בר' אברהם מן ההר, שהביא הב' אופנים איך לפרש הגמ', או בסוכה קטנה או אפי' בסוכה גדולה. וע' בערוך לנר דפי' דכוונת רש"י לפרש כשי' בעל המאור, דבסוכה גדולה מייירי, וקמ"ל דלא דיינינן הך נטר כג' טפחים שמותר לישב תחתיו, כשאר סכך פסול של ג' טפחים, אלא כפסל ד', ואם הי' כאן דופן, הוה דיינינן לי' כדופן עקומה, ופשיטא שאסור לישב תחתיו, אבל אחר דליכא דופן, ה"א דמותה, קמ"ל דאסור, דהוי כפסל היוצא מן הסוכה. וע"ע בחזון איש (או"ח קמ"ה, ב"ד) מש"כ בכל זה.

א. מצטרפין לד' אמות מן הצד

פרש"י, דמן הצד אין סכך פסול פוסל אלא בד' אמות, דפחות מזה אמרי' דופן עקומה, וס"ל לר"מ דנטרם אלו מצטרפין לפסול. והק' הערוך לנה, אכתי מאי נפק"מ במה שמצטרפין, הרי ממ"נ פוסלים הסוכה, דאם מצטרפים, הרי יש ד' אמות מן הצד, ואם לא מצטרפין, הא סכך פסול הוא, ופוסל בד' טפחים. וע' מש"כ ליישב זה, וע"ע בשפת אמת מש"כ בכל זה.

ב. לישנא אחרינא וכו', בשלמא לשמואל וכו', אלא לרב,

בשלמא לר"מ וכו', אלא לר"י דאמר וכו' מאי אין מצטרפין משמע דלשמואל א"ש לר"י למה צריכים לומר דאין מצטרפים, דהיינו דאף דיש בהם ד' טפחים, אינם מצטרפים לד' אמות מן הצד. אבל הק' המהרש"א, דכיון דסכך פסול הוא, א"כ למה באמת אינו מצטרף מן הצד לפסול בד' אמות. ותי' די"ל דלשמואל אמר ר"י דאין מצטרפין בפחות מד', ואמר כן ר"י משום הודאתו לר"מ דביש להם ד' אסור לסכך בהם, א"כ אמר דזהו רק בשל ד' טפחים, אבל בפחות מד' אין מצטרפין (דאין להק' קנים בעלמא נינהו, דצ"ל כן לאפוקי מהא דמודה ביותר מד' טפחים דבאמת פסול ומצטרפין לד' אמות). אבל המהר"ם כתב דמש"כ המהרש"א הוא דחוק, דהיינו דאף דמודה ר"י לר"מ דד' טפחים פסול לסכך, אבל מ"מ אינו מצטרף לד' אמות מן הצד. אך א"כ נשאר קושיית המהרש"א, דאם סכך פסול הוא, א"כ למה באמת אינו מצטרף. ובבית מאיר (חי' לדף י"ז) הק' ג"כ, מה שייך בכלל צירוף לענין ד' אמות מן הצד, הא הדין ד' אמות מן הצד הוא מצד הדין דדופן עקומה, ובזה לכאור' הכל תלוי אם במציאות יש ד' אמות עד הצד או לא, ומה לי אם נחשבים למצורף לנטר א' או אם נחשבים לעשרים נטרם מופרדים, דהכל תלוי באם יש מציאות של סכך פסול עד הדופן או לא, וצ"ע.

ג. אין שעת הסכנה ראי'

ביאר הריטב"א, דרבנן ס"ל דאף דגזרו גזרת תקרה, מ"מ לא גזרו בשעת הסכנה, כדי שלא תשתכח תורת סוכה. אבל ר"י ס"ל, דאם גזרו בהם חכמים כלל היו עושין חיזוק לדבריהם, והיו גזורים אף בשעת הסכנה, ואם עשו כן בשעת הסכנה ע"כ דלא גזרו כלל. וע"ע בריטב"א שכ' דמכאן נלמד דכל שאמרו שפסול מדרבנן, מסככין בו בשעת הסכנה ומברכין על ישיבתה. וע' מ"ב (תרכ"ט, נ) שהביא מהפוסקים דבשעת הדחק [ומשמע לא רק בשעת הסכנה ממש] שאין להם במה לסכך מסככין בנטרים ובכל דבר הפסול מדרבנן, והביא מח' הפוסקים לענין הברכה, ומשמע דדעתו נוטה כהריטב"א כאן [נדפס בטעות כ"רשב"א" שם] דיכול לברך.

ד. הפכן על צידיהן, ר' הונא אמר פסולה

וביאר הגמ' דהוי כשפודין של מתכת, דפסולין בעצם, ולכן אף דעכשיו אינו מסכך ע"י נטר זה ד' טפחים בהסוכה, מ"מ סכך פסול הוא. ולכאור' אף לפי זה אין הפסול אלא שיעור השטח